

græs, ere saa sumpede, at de hverken kunne bære Mennesker eller Dyr. Ved Kysten har den stærke Brænding opbrudt Doleritklipperne, saa at en Mængde Smaanæs og Tanger strække sig ud i Søen; der findes ogsaa mange Skjær og Klipper, hvor Sælhundene sole deres glinsende Kroppe og springe ned med et Plask, naar et Menneske nærmer sig, men strax efter vise Hovederne sig over Vandspejlet, og de store, kloge Øjne kigge nysgjerrigt paa den rejsende.

Fra Hafnir rejste vi indefter langs Halvøens Vestkyst, hvor Kysten ogsaa begrænses af en gammel Brændingsterrasse og en Mængde tydelige Havstokke. Kystklipperne, der hæve sig lodret fra Havet, bestaa af lagdelt Tuf, som undertiden har Hældning mod SE.; Doleriten ligger diskordant ovenpaa Tuffen. Brændingen har ogsaa her dannet en Mængde Huler i Klipperne, og enkelte Steder, som f. Ex. ved Fossá. Aabninger eller Porte tværs igjennem fremspringende Pynter. Ved Gaarden Krókur dreje de høje Kystklipper, paa hvis stejle Rand Ridestien ligger, bort fra Stranden ind imod Landet, saa at der mellem Strand og Klipper dannes en græsbevokset Slette, som begrænses af Havstokke, men mod Stranden afsluttes af lavere Klipper; her har en Bugt i Fortiden strakt sig ind i Landet til Præstegaarden Hof. Her findes der altsaa to Kystterrasser og rullet Grus paa begge. Naar man nærmer sig til Handelspladsen Skagaströnd, der staar under en 126 Fod høj Pynt, træder ved Kysten en gammel, forvitret Basalt frem under Tuffen; Pynten bestaar ogsaa af Basalt med regelmæssige, leddelte Søjer.

Rejsen fortsattes fra Skagaströnd endnu langs

Kysten op til Elven Blanda. Bjærgene, der ere temmelig lave og gjennemskaarne af Smaadale, bestaa alle af Basalt, men Lavlandet langs Kysten er fremdeles dækket af Rullesten med gamle Havstokke. Fra Munden af Laxárdalen til Blanda er Kystlandet meget bakket, idet der findes en Mængde Grusrygge med Smaasøer i Lavningerne; alle disse Grusmasser stamme rimeligvis fra de Moræner, som Istidens Jøkler have ført ud igjennem Langidalur og Laxárdalur. Blandas Dal, der kaldes Langidalur, er frugtbar og tæt bebygget; den begrænses mod Øst af høje og bratte Fjældsider, men mod Vest af lave, sammenhængende Basaltaase. Fra Geitaskard gjorde jeg en Udflugt over Fjældene til Laxárdalur gjennem det saakaldte Skardsskard, 1138 Fod. Herfra har man en ypperlig Udsigt over Lavlandet ved Bunden af Húnafljódur med de mange Aase, Moser og Søer, som her findes. Laxárdalens Bund ligger 2—300 Fod højere end Langadalen; den er ogsaa tæt bebygget, men paa Grund af Højdeforskjellen kommer Sneen her tidligere om Efteraaret. Basaltfjældene paa begge Sider af Laxárdalen gennemskæres af flere Smaadale, og i Dalbunden og Fjældsiderne findes udstrakte Moser. Sydfor Litla-Vatnsskard i Fjældene mellem Laxárdalur og Vididalur findes betydelige Liparitdannelser.

Da jeg havde tilendebragt mine Studier over disse Egnes geologiske Forhold, red jeg over Blanda ved Geitaskard og fortsatte derpaa Rejsen ad de vanlige Veje tværs over Landet til Reykjavik. Derfra tog jeg med Postskibet „Laura“ til Kjøbenhavn, hvor jeg ankom d. 15. September.

Generalstabens Opmaaling af Færøerne.

Ved Kaptajn M. J. Sand, tjenstgjørende ved Generalstabens.

Den ifjor ved Generalstabens Foranstaltning paa-begyndte nye Opmaaling af Færøerne (se dette Tidsskrift 13. Bind III—IV) er i Sommeren 1896 efter Planen fortsat med en noget større Styrke, idet der hertil af den topografiske Afdelings Personale har været udkommanderet 3 Officerer, 16 Guider og ca. 40 menige.

Med nævnte Afdelings velvillige Tilladelse skal her gives en kort Oversigt over de udførte Arbejder samt anføres enkelte af disses Resultater, som maaske kunne have nogen Interesse for dette Tidsskrifts Læsere. Endvidere ville vi hertil lejlighedsvis knytte

nogle Bemærkninger om enkelte færøiske Forhold, der kunne antages at være mindre bekjendte.

De sidste Sommer udførte Arbejder omfatte:

- 1) Astronomiske Iagttagelser til Bestemmelse af Øgruppens Beliggenhed i Henseende til Polhøjde, Længde og Orientering.
- 2) Fortsættelse af Triangulationen og den dermed i Forbindelse staaende trigonometriske Højde-maaling og
- 3) Fortsættelse af Detailmaalingen.

Til Brug ved de astronomiske Bestemmelser an-

vendtes et i dette Øjemed fra et bekendt Firma i Berlin anskaffet lille, men særdeles fint forarbejdet Universalinstrument; endvidere 7 Kronometre og en Kronograf. Polhøjden bestemtes efter *det Horrebow'ske Princip*, altsaa ved Maaling af Differenser mellem forskellige Stjærners Zenithdistancer. Der benyttedes hertil 36 Stjærner, som parvis kulminerede i omtrent samme Højde mod Syd og mod Nord. Hvert Par indstilledes 1—4 Gange under Passagen over Stedets Meridian, i hvilken Instrumentets Kikkert var indstillet, altsaa paa forskellige Dage, og Højdeforskjellen mellem de to til samme Par hørende Stjærner aflæstes paa den med Mikroskoper forsynede Højdekreds.

Denne Methode, der, som bekendt, først er bragt i Forslag af den danske Astronom Peter Horrebow, fortjener sikkert megen Opmærksomhed, idet den i langt højere Grad end de fleste andre gjør det muligt at uskadeliggjøre de konstante Fejl, som klæbe ved alle Iagttagelser. Den har derfor ogsaa i den senere Tid vundet stor Indgang ved de egentlig videnskabelige Stedbestemmelser, hvor Højdedifferenserne maales med Mikrometerskrue. Men selv hvor man, som her, udfører denne Maaling paa en inddelt Kreds, bør den formentlig foretrækkes for enhver anden Methode, naar det blot drejer sig om at opnaa en nogenlunde stor Nøjagtighed.

Længdebestemmelsen udførtes udelukkende paa den Maade, at Tiden ved Hjælp af Kronometrene overførtes mellem Stationen ved Thorshavn og Observatorierne i Edinburgh og Kjøbenhavn. Dér foretoges i dette Øjemed fire Rejser, to i hver Retning, den første fra Kjøbenhavn til Thorshavn, de øvrige med Edinburgh som det ene Endepunkt, og paa hver Rejse medførtes sex Kronometre. Da Postskibene, som udelukkende benyttedes, kun bruge ca. to Døgn mellem Thorshavn og Leith, skulde en saadan Rejse kunne give et godt Resultat. Imidlertid maa det erindres, at det paa Grund af Vejrforholdene ingensinde lykkedes at faa Tidsobservationer i Thorshavn umiddelbart forinden eller efter en Rejse, hvorfor den Tid, i hvilken Urenes „Gang“ kommer i Betragtning, i Virkeligheden bliver adskilligt længere end den ovenanførte.

Alle Tidsbestemmelserne i Thorshavn udførtes ved at notere Tiderne for Stjærnernes Passage over Kikkertens Traade, idet Kikkerten nøje var indstillet i Meridianen. Som Regel benyttedes hver Gang 4—8 Stjærner, og, saavel ved denne Lejlighed som ved de hyppigt forekommende Ursammenligninger, registreredes Tiden ved Hjælp af Kronografen, hvorved en betydelig Nøjagtighed og Sikkerhed kunde opnaas.

Til Bestemmelse af Meridianens Retning foretoges en Række Maalinger af Asimuthforskjellen mellem et terrestrisk Mærke og et Par Stjærner nær Polen omkring deres største østlige og vestlige Digression. Da denne Bestemmelse tillige skulde tjene til at orientere Trekantnettet, maales paa almindelig Maade Vinklen mellem Meridianmærket, der var indrettet til at kunne indstilles, saavel om Dagen som om Natten, og en af de fra Stationen udgaaende Trekantsider.

Vejrforholdene paa Færøerne ere, i alt Fald i Sommermaanederne, højst ugunstige for astronomiske Iagttagelser. De meget korte Nætter ere saa lyse, at det svageste Skydække skjuler alle mindre Stjærner, og klar Luft er temmelig sjælden om Natten. Det lykkedes kun med gennemsnitlig 5—6 Dages Mellemrum at faa Observationer, hvorfor de nævnte Bestemmelser ogsaa have strakt sig over et Tidsrum af 2—3 Maaneder. Herved er imidlertid ingen Tid gaaget tabt, idet der for Observator var tilstrækkeligt at gjøre med andre Arbejder om Dagen.

Alle astronomiske Bestemmelser foretoges paa den umiddelbart nordfor Thorshavn By beliggende trigonometriske Station, hvor der var rejst et lille transportabelt Feltobservatorium af den Slags, der er benyttet under Triangulationen herhjemme. Denne Station er varigt og synligt mærket med en svær Stenpille, hvori Generalstabens sædvanlige Mærke er indhugget.

For de absolute Positioner af dette Punkt give Observationerne følgende Værdier:

Polhøjde . . . . . 62° 0' 49".1
Længde vestfor Greenwich 0' 27" 01".5 = 6° 45' 23"
— — Kjøbenhavn 1 17 20.4 = 19 20 06

Middelfejlen paa Polhøjden er 0".4 og paa Længden henimod 0.3 Tidssekund eller omtrent 4 Buesekunder.

Som det ses, er den opnaaede Nøjagtighed endog mere end tilstrækkelig for et hvilket som helst praktisk Formaal, og andet har der fornuftigvis ikke været tilstræbt.

Usikkerheden paa Øgruppens Beliggenhed er heretter i Retning Øst—Vest kun ca. 200 Fod og i Nord—Syd endog kun ca. 40 Fod.

Thorshavn vil altsaa fremtidig meget vel kunne benyttes af Skibe til dér at bestemme deres Kronometres Stand, saa meget mere, som man her i Reglen vil kunne faa den lokale Tid med tilstrækkelig Nøjagtighed uden selv at foretage Observationer, idet Lærer *Traber* ved Realskolen, en Mand med sjælden Interesse for og Forstand paa astronomiske Problemer, selv jævnlig foretager Tidsbestemmelser og i Reglen temmelig nøje kjender Tiden.

De ovenanførte Positioner afvige meget betydeligt fra de ældre Bestemmelser, der ere benyttede paa det af Søkaartarkivet i 1806 udgivne Kort, der er udført paa Grundlag af Kaptajn *Borns* Maaling omkring Aarhundredets Begyndelse, en Maaling, der, som bekendt, udgjør Basis for senere Udgaver af samme Kort.

Bredden for det nu bestemte Punkt er saaledes paa Kortet over 2 Minuter for stor, hvilket altsaa vil sige, at Øerne dér ere aflagte over $\frac{1}{2}$ Mil for nordlig. Den oprindelige Længde er, som det var at vente, endnu mere fejlagtig, men ved en Note paa den sidste Udgave af Kortet er denne rettet, idet Længden af Skansen ved Thorshavn findes opgivet til $6^{\circ} 43'.9$ v. f. Greenwich, medens den for samme Punkt efter Generalstabens Bestemmelse er $6^{\circ} 45'.1$. Denne Uoverensstemmelse af 1.2 eller ca. 5 Tidssekunder er ikke paafaldende, hvis den Bestemmelse, der ligger til Grund for Rettelsen, er udført med de Midler, et Skib i Almindelighed har til Raadighed.

Det fortjener i denne Forbindelse at bemærkes, at det var lykkedes fornævnte Lærer Traber med primitive Midler, men ganske vist gennem Observationer i en Aarrække, at naa meget nær til det rigtige Resultat saavel for Breddens som for Længdens Vedkommende.

Triangulationen, hvorved Fixpunkternes indbyrdes Beliggenhed og Højde bestemmes, og hvorved altsaa Grundlaget for den egentlige Opmaaling, Detailmaalingen, dannes, blev i 1895 fuldført paa Strømø, Østerø og en Del af Vaagø. I den forløbne Sommer førtes Trekantnettet videre over Resten af Vaagø med Myggenæs samt over Norderøerne. Hermed er altsaa hele den Del af Øgruppen, som ligger nordfor Skaapen Fjord forberedt til Detailmaaling, og kun paa Suderø, Sandø og mellemliggende Smaaøer er endnu intet foretaget, naar undtages, at nogle Signaler ere rejste paa Sandø af Hensyn til Forbindelsen med Strømø.

Angaaende Udførelsen af dette Arbejde kunne vi henvise til fornævnte Artikel i dette Tidsskrift og kun bemærke, at Arbejdet er fortsat ganske paa samme Maade som Aaret forud, idet den valgte Fremgangsmaade har vist sig praktisk og vel passende efter Forholdene.

De ved Triangulationen hestemte Punkter danne det faste Skelet, over hvilket det øvrige opbygges, og allerede ved Konstruktionen af disse faar man i Hovedtrækkene Øernes Form og indbyrdes Beliggenhed. Herved træde ogsaa Manglerne ved det gamle Kort

tydelig frem, og disse ere paa sine Steder meget betydelige. Det kan saaledes anføres, at, medens den nordlige Del af Strømø synes at ligge temmelig rigtig i Forhold til de omliggende Øer, saa er der ved Fastlæggelsen af denne Øs sydlige Del indløbet mærkelige og meget grove Fejl, hvorved Sydspidsen samt de omliggende mindre Øer er forrykket langt mod Vest. Dette Forhold ses tydeligst ved en Betragtning af omstaaende Skitse over Strømø med nærmest liggende Øer, hvor den afbrudte Linie viser Øerne, saaledes som de findes aflagt paa det før nævnte Kort, medens den fuldt optrukne Linie temmelig nær angiver de nu færdigmaalte Øers rigtige Beliggenhed. For Nordstrømos Vedkommende er den gamle Kystlinje i det væsentlige sammenfaldende med den nye.

Hvorvidt denne Forvanskning skyldes virkelige Fejl i Originalmaalingen, om hvilken ingen nærmere Oplysninger findes, eller om den skulde være fremkommen ved senere Bearbejdelser vides ikke, og ej heller er det endnu konstateret, om Fejlen fortsættes i samme Retning til Sydenden af Øgruppen.

Om Højdeforholdene har man hidtil kun haft faa og ikke meget nøjagtige Oplysninger. Der var af forskellige hist og her foretaget Barometermaaling, men disse ere, som bekendt, ikke meget paalidelige. Anderledes bliver Forholdet nu, idet man efterhaanden, som Maalingen skrider frem, faar et stort Antal af meget fint bestemte Punkter og yderligere ved Hjælp af de paa Kortet indlagte Horisontalkurver med forholdsvis meget ringe Fejl er istand til at angive Højden af et hvilket som helst Punkt. Det har saaledes været en almindelig Antagelse, at Skjellingfjældet var det højeste paa Strømø, hvilket dog ikke er Tilfældet, idet det overgaas, om end ikke betydeligt, af flere andre Punkter.

Det højeste Punkt paa Strømø ligger i Skjellet mellem Saxen og Vestmanhavn Sogne paa Fjældryggen sydfør førstnævnte By. Stedet kaldes af Beboerne „Kopende“ og er 2517 Fod (790 Meter) højt. Af andre meget iøjensfaldende Punkter kan anføres følgende, idet det første Tal angiver Højden i Fod, det andet i Meter: den smukke Top „Ørvesfædli“ sydfør Saxen-Kvalvigdalen 2500 (784), den særdeles karakteristiske „Snejis“ sydfør Kvalvig 2374 (745), „Odnedalstinde“ sydfør Thorsvig 2284 (717), Skjellingfjældet 2445 (768), „Nigvan“ nordfor Nordredal (2123 (667). Den nordvestlige Pynt af Strømø, Forbjærget „Myling“, der ved sit bratte Fald mod Havet herfra set virker overmaade imponerende, findes anført med 2200 Fods

Højde, men er dog betydelig lavere, nemlig kun 1750 (550). Den sydligste Del af Strømø er i Sammenligning med det øvrige forholdsvis lav; „Kirkebo Rein“ naar saaledes kun en Højde af 1116 (350).

Det højeste Punkt paa hver af de mindre Øer, Naalsø, Hesto og Kolter, er henholdsvis 1180 (370), 1340 (420) og 1522 (478).

Færøernes højeste Punkt „Slattaratinde“ findes paa den nordlige Del af Østerø vestfor Fundingsfjord og er 2809 Fod (882 Meter).

Mærkeligt nok findes netop samme Højde anført paa det gamle Kort, men rigtignok paa et helt andet Sted af Øen.

Detailmaalingen, der i 1895 var paabegyndt paa Sydenden af Strømø, fortsattes under sidste Kampagne med betydelig Kraft, idet 14 Guider i ca. 4 Maaneder vare beskæftigede med dette Arbejde. Det lykkedes derved at blive færdig med Strømø, Kolter af Østerø, ialt ca. 7 Kvadratmil. Uagtet Maalingen frembyder mange Vanskeligheder og stiller meget store Krav til Maalernes Kræfter og Udholdenhed, saa viser det sig dog, at der i samme Tid kan maales et mindst lige saa stort Areal paa Færøerne som i Slettelandet herhjemme. Særlig vanskelig er naturligvis en nøjagtig Indlæggelse af de stejle og utilgængelige Kyster navnlig ud mod det aabne Hav, hvor man ikke fra Nabøer kan faa Bestemmelser til Hjælp. Uagtet Kysten paa mange Steder for Øjet viser sig som helt eller næsten lodret, er dette dog ingensinde Tilfældet, idet selv de stejleste Steder sædvanlig danne en Vinkel med Horisonten af kun 70–80°. Imidlertid forøger netop denne Omstændighed Vanskelighederne, eftersom saadanne Skrænter selvfølgelig ere utilgængelige, medens

samtidig Projektionen af Kammen, hvor denne er nogenlunde høj, falder i betydelig og vekslede Afstand indenfor Kystlinjen. Denne maa derfor særligt bestemmes enten fra Baad eller fra de langs Kysten værende Skjær, hvor det undertiden kan lykkes at komme iland og faa opstillet Maalebordet.

Paa Nordvestkysten af Strømø ere Forholdene i denne Henseende vistnok saa vanskelige som nogetsteds paa Øerne, men det er desuagtet her lykkedes overalt at faa Kystlinjen godt aflagt.

I det hele taget kan siges, at de ved Maalingen anvendte Metoder nu saaledes have staaet deres Prøve, at der er Sikkerhed for, at hele Arbejdet kan gjenføres efter de samme Principer og i den projekterede Tid.

De nye Kort ville selvfølgelig paa mange Omraader bidrage til at forøge Kjendskabet til Øerne ved at give Oplysning om en Mængde Forhold, der hidtil kun mangelfuldt have været kjendte. For første Gang vil man saaledes her faa nøjagtige Værdier for Øernes Størrelse, som indtil nu kun omtrentlig har kunnet angives. End ikke Størrelsen af det dyrkede Areal har man haft andet end et løst

Skjøn om, da der ikke for Færøerne existerer noget, der kunde sammenlignes med vore Matrikulskort. Ved den nye Maaling afsættes nu paa Kortene nøjagtig Grænsen mellem det dyrkede Land (Bø eller Trø) og det udyrkede, eller den saakaldte „Hauge“, hvorved man faar et i flere Henseender værdifuldt Materiale, der i alle Tilfælde har statistisk og kulturhistorisk Betydning.

I nedenstaaende Oversigt er i forskellige Maaleenheder anført Størrelsen af de færdigmaalede Øer saa vel som den Del af dem, der er dyrket.

Ø	Hele Areal			Deraf dyrket	
	□ Mil	□ Kilo- meter	Tdr. Land	Tdr. Land	% af hele Aralet
Strømø . .	6.5823	373.47	67703	1575.7	2.3
Naalsø . .	0.1811	10.28	1863	116.4	6.3
Hestø . .	0.1073	6.09	1104	67.9	6.2
Kolter . .	0.0433	2.45	445	83.6	7.6

Det fremgaar heraf, hvilken ringe Del, der i Virkeligheden er opdyrket, nemlig for Strømøs Vedkommende kun lidt over 2 Procent, og dette Tal turde snarere være over end under Gjennemsnittet for samtlige Øer. Naar derfor de tre mindre Øer udvise et betydelig større Procenttal, saa beror dette paa, at netop disse Øer høre til de bedste og i den Henseende staa langt over det normale.

Under det dyrkede Areal er her medregnet den Plads, som optages af Bygninger, de enkelte Smaahaver og den som oftest ringe Plads omkring og imellem Husene, — om Gader og Veje er egentlig kun rent undtagelsesvis Tale — men da disse Arealer ere smaa, forandre de ikke i nogen kjendelig Grad Forholdet.

Uagtet det dyrkede Land selv paa lang Afstand ved sin friske, grønne Farve meget tydelig adskiller sig fra det udyrkede, der i Hovedsagen fremtræder med en graalig Tone, saa maa man ingenlunde her tænke sig nogen intensiv Kultur. Naar undtages de Smaastykker, hvor der som Regel flere Aar i Træk dyrkes Kartofler, kan det øvrige nærmest sammenlignes med Engene i det øvrige Land, i alt Fald hvad Udseende angaar. Det vigtigste, ja næsten eneste Formaal med Dyrkningen er at skaffe Hø til Vinterfoder for Køerne — Faarene og de faa Heste maa ordentligvis selv bjærge Føden ude hele Aaret rundt — og denne Omstændighed giver naturligvis Agerbruget, om man iøvrigt kan bruge dette Udtryk her, en særegen Karakter.

Fremgangsmaaden er den, at man lader Jorden henligge til Høslæt i en længere Aarrække, indtil den af Mangel paa Kraft eller ved at overgroes med Mos ikke længer giver et passende Udbytte. Man vender da med et meget primitivt Redskab, en Slags Spade, Græstørvan om, gøder Jorden og saar uden nogen egentlig Bearbejdelse Byg i den. Denne Sædart voxer ret frodig paa Færøerne, men har vanskeligt ved at modnes i den korte og lidet varme Sommer. Kornudbyttet er derfor temmelig ringe og egentlig kun at betragte som et Biprodukt fremkommet under Bestræbelsen for at forny Græsset, der af sig selv voxer

frem igjen. Pløjning anvendes kun af et Par enkelte Bønder, uagtet den mange Steder godt kunde benyttes og vistnok med Fordel.

Skjønt den langt overvejende Del af Færøernes Areal er aldeles uskikket til al Kultur, er dog langt fra alt, hvad der er egnet dertil, inddraget under Dyrkning. I flere af de større Dale henligge meget betydelige Strækninger ofte endog af bedre Beskaffenhed end den Jord, der andre Steder dyrkes. Sagen er, at der kun dyrkes i umiddelbar Nærhed af Bygderne, og disse ere fra gammel Tid saa at sige uden Undtagelse anlagte ved Stranden. Nu er ganske vist for Befolkningen som Helhed Fiskeriet den ubetinget vigtigste Indtægtskilde, men dette gjælder ingenlunde for den enkelte, for hvem dette ofte spiller en rent underordnet Rolle. Der synes derfor ingen reel Grund til ved Bosættelse udelukkende at holde sig til de en Gang af ganske andre Hensyn valgte Steder, men Færingerne ere paa dette Punkt, som paa saa mange andre Omraader, yderst konservative.

En væsentlig Hindring for en mere rationel Dyrkning og et bedre udviklet Husdyrbrug ville kyndige Folk iøvrigt se i den Omstændighed, at Jorden de fleste Steder benyttes i Fællesskab af de til samme Bygd hørende Bønder; dette gjælder dog ikke det dyrkede Areal.

Naar henses til Tilstanden i det øvrige Danmark forinden Udskiftningen, maa man sikkert ogsaa give dem Ret heri, hvorvel Forholdene her og dér naturligvis ikke ere helt analoge. Imidlertid ligger det i Sagens Natur, at et saadant Fællesskab maa virke hæmmende paa den enkeltes Lyst til at indføre Forbedringer, og der synes ingen Tvivl om, at en Udskiftning vilde være et stort Gode. Vi kunne forøvrigt ikke se nogen stor Vanskelighed ved at faa en saadan gennemført, eftersom selve Staten ejer den overvejende Del af Jorden.

Da der, som anført, ikke findes Matrikulkort, hersker der paa flere Steder en ikke ringe Usikkerhed med Hensyn til Markskjellene. For nylig er saaledes ved Retskjendelse afgjort en gammel Strid mellem to Bygder i Kollefjord om et Areal, som begge Parter gjorde Fordring paa. Ved Eftermaaling paa det nye Kort, hvor begge Grænser vare afsatte, viste Stridens Gjenstand sig at være en Bagatel paa henimod 80 Tdr. Land. Ganske vist er det ikke sjællandsk Jord, her er Tale om, men selv paa de færøiske Fjælde repræsenterer et saadant Areal dog en ikke helt ubetydelig Værdi, hvilket alene ses deraf, at det hele til en almindelig Gaard hørende Areal vel kan anslaas til

mellem 200 og 400 Tdr. Land. Af den Slags Tvistigheder forekommer der ikke ganske faa, om end det sædvanlig drejer sig om mindre Stykker, og det ses let, at Afgjørelsen kan være vanskelig, hvor faste Holdpunkter mangle.

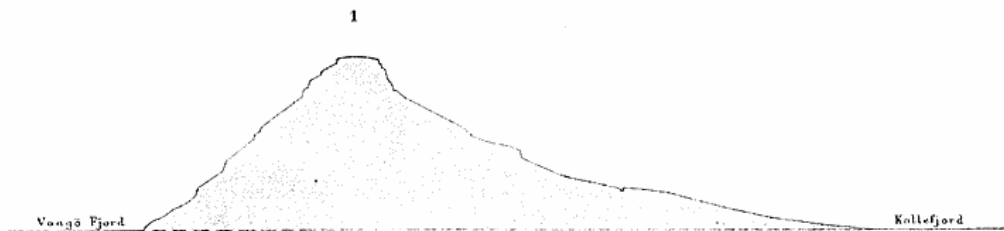
Paa de nye Kort optages nu alle de Skjel, om hvilke der hersker Enighed, og hvor dette ikke er Tilfældet, saavidt muligt begge Parters Angivelser. Kortene, der udføres i Maalestokken 1 : 20 000, kunne derfor faa stor praktisk Betydning som Støtte for Etablering og Bevarelse af faste Skjel, selv om de ikke tillægges afgjørende juridisk Kraft.

Naar der i det foregaaende har været Tale om Arealer, menes hermed som sædvanlig det paagjældende

Profiler ere i Maalestokken 1 : 20 000, altsaa direkte tagne efter Originaltegningen.

Man vil paa disse Skitser lægge Mærke til de ejendommelige skarpe Afsatser, de saakaldte „Hamre“ og i det hele til de skarpe Linjer, der uagtet de kunne se noget unaturlige ud ikke desto mindre ere fuldstændig rigtige indenfor den Nøjagtighed, som det anvendte Maalestoksforhold overhovedet kan give.

Under Opmaalingsarbejderne indkvarteres Generalstabens Personale hos Beboerne ganske som herhjemme.

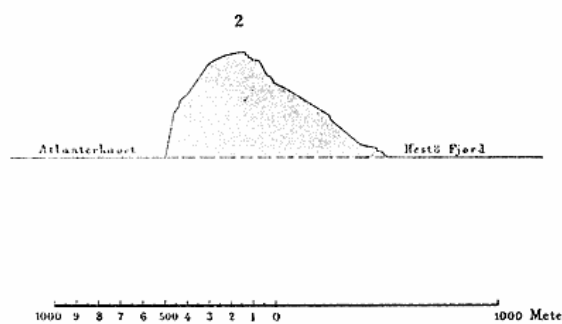
Snit 1.

Terræns Projektion paa Havets Niveauflade, saaledes som det fremstilles paa Kortet. Paa Øer med et saa betydeligt Relief, som Tilfældet er med Færøerne, er dog den virkelige Overflade ikke lidet større.

For nærmere at anskueliggjøre dette og i det hele at give et lille Begreb om, hvilke Terrænformer det her drejer sig om at fremstille i

Planen, skal anføres hosstaaende Profiler fremkomne ved et lodret Snit fra Kyst til Kyst over to af de færdigmaalte Øer. Det skal udtrykkelig bemærkes, at Højden er fremstillet i samme Forhold som Længdeudstrækningen og ikke, som man sædvanlig ser, betydelig forstørret, hvorfor Skitserne give et fuldstændigt tro Billede af Formationen.

Snit 1 er et Profil af Strøme fra Vaagø Fjord over Skellingfjeldet til Kollefjord, altsaa omtrent paa Øens smalleste Sted. Snit 2 fremstiller Profilet af den lille Ø Kolter. Snittet er lagt over dennes nordvestlige Ende, omtrent over Øens højeste Punkt. Begge

Snit 2.

Da imidlertid mange Steder Bebyggelserne ligge langt fra hverandre og altid helt nede ved Stranden, saa følger heraf nødvendigvis, at Maalerne gennemgaaende faa lange og besværlige Veje at gaa. Ikke sjældent tager det 2 Timer eller endog mere at naa Arbejdsstedet, og stor er Skuffelsen da, naar man, som det ret hyppigt hænder, efter at have naaet Stedet træt

og udmattet, finder alt indhyllet i en tæt Taage, som umuliggjør ethvert Arbejde. Denne Taage, der til Tider ligesom synes at klæbe til alle de højere Fjældpartier, er i det hele taget Opmaalingens værste Fjende. Undertiden kan det vel indtræffe, at den pludselig letter, men lige saa ofte maa man efter flere Timers forgjæves Venten tiltræde Hjemturen uden andet Udbytte end en grundig Motion.

I Begyndelsen ere saadanne Fjældvandringes særdeles anstrengende, men ogsaa dem kan man ved Øvelse vænne sig til. Erfaringsmæssig staar man efter nogen Tids Forløb i Henseende til Udholdenhed og

Sikkerhed i at bevæge sig paa vanskelige Steder ikke synderlig tilbage for de fleste Færinger. Disse, der ellers som Regel kun se fremmede bevæge sig paa de med Varder mærkede saakaldte „Bygdeveje“ og ovenikjøbet ledsagede af indfødte Førere, have derfor ogsaa efterhaanden faaet megen Respekt for Generalstabens Præstationer, medens de fra første Færd af spaaede os alle mulige Ulykker af en saadan Dristighed.

For at bøde noget paa de meget spredte Kvarterer har forsøgsvis været anvendt Telte. Disse ere dog kun at betragte som en Nødhjælp, idet de kunne afgive et Tilflugtssted, hvor Maaleren kan afvente bedre Vejr og tilbringe enkelte Nætter. Til fast Ophold i længere Tid egne de sig derimod ikke godt i det ustadige og fugtige Klima. Som midlertidigt Opholdssted er ligeledes benyttet de enkelte Steder forekommende Skur, der ere rejste til Læ for Faarene i den barske Aarstid. De ere maaske noget lunere end Teltene, men i andre Henseender mindre hyggelige, og saavel her som ved Ophold i Teltene bliver altid Forplejningsspørgsmaalet vanskeligt, da de omtalte Opholdssteder for at gøre nogen virkelig Nytte maa ligge langt fra menneskelige Boliger og tilmed højt oppe i Fjældene.

Forholdet til Kvarterværterne og Befolkningen i det hele taget har overalt været godt, mange Steder endog hjerteligt, og undertiden kan det ved Afskeden efter et længere Ophold ligefrem komme til helt rørende Scener. Færingerne ere af Naturen gæstfrie, de yde med god Vilje alt, hvad de formaa, og ikke sjældent mere, end man paa Forhaand kunde vente. Da de vigtigste af deres nationale Retter som Regel ikke falde i Fremmedes Smag, tilberede de saa vidt muligt „dansk Mad“ for de indkvarterede. Ikke sjældent er der nemlig i Bygderne en eller anden Kone, der tidligere har været hos en dansk Familie, og dér set vor almindelige Madlavning. Kan nu vedkommende ikke selv tage imod nogen Indkvartering, bliver hun ofte engageret af Kvarterværtten, og der er endog forekommet Tilfælde, hvor man har skaffet en saadan Kogekone fra fjærentliggende Bygder. Ogsaa uden saadan kyndig Medhjælp gaar det i Reglen ganske godt, idet Værtinden med stor Beredvillighed overlader til Gæsten at bestemme Spisesedlen, som denne saa fastsætter under behørig Hensyntagen til, hvad der i Huset findes eller kan skaffes af spiselige Raaprodukter.

Der er sagt og skrevet saa meget godt om Færingerne, at vi ikke behøve her at tilføje nogen yderligere Ros. Hvorvel de fleste Beretninger ere noget farvede og sjældent helt objektive, er der ikke desto mindre

meget sandt deri, og det maa indrømmes, at det gennemgaaende er en smuk og sympathetisk Befolkning, der vistnok saavel i fysisk som navnlig i moralsk Henseende staar adskilligt over de Samfundsklasser herhjemme, som den nærmest maa sammenlignes med.

Ingen, der første Gang kommer til Færøerne, kan dog undgaa at lægge Mærke til, i hvor ringe Grad Befolkningen føler sig som sammenhørende med den danske Nation. Vel finder man overalt Loyalitet over for Kongehuset, af hvis Medlemmer der meget almindeligt ses Billeder i Stuerne, men „Danskerne“, saaledes som Folk hernede fra altid benævnes, betragtes ikke i egentlig Forstand som Landsmænd.

Dette Forhold beror naturligvis for en Del paa Øernes afsides Beliggenhed og den deraf følgende sparsomme Forbindelse med de andre Landsdele, saavel som paa Folkets særlige Livsvilkaar og oprindelig norske Afstamning, men naar henses til, at Færøerne i mange Aarhundreder have været nøje knyttede til Danmark og nu i over 80 Aar virkelig have udgjort en Del af Landet, saa forbavsnes man dog noget derover.

Det vilde imidlertid sikkert være Uret i den Henseende at bebrejde Færingerne noget. Langt snarere maa Skylden søges hos os selv, der ikke i nogen nævneværdig Grad have formaaet at gøre denne lille Del af det fælles Folk delagtigt i Nationens hele Aandsliv og store Minder.

Mindre uskyldig er dog en Bevægelse, der i den senere Tid — maaske ved Smitte andetsteds fra — er rejst i specifik færøisk national Retning gennem en Forening, der kalder sig „Føringafelag“. Tilsyneladende er dens officielle Formaal: at værne om og udvikle Modersmaalet — selvfølgelig det færøiske — og de gode gamle Sæder samt i det hele taget at arbejde hen til Øernes Opkomst, helt tiltalende, endog fortjenstfuldt, men ser man nærmere til, vil det snart opdages, at Grundtonen i hele dens Virksomhed er Uvilje og Had til Danmark og alt dansk. I dens Blad, der udgaar paa færøisk, findes jævnlig om end temmelig naive saa dog yderst velmente og hadefulde Udfald mod alt, hvad der er dansk, og saavel her som paa de Folkemøder, Foreningen foranstalter, føres undertiden et ligefrem utilbørligt Sprog. At der her, som overalt, findes utilfredse Mennesker kan naturligvis ikke forundre nogen, men unægtelig ser hele Sagen noget mærkelig ud, naar man véd, at Hovedlederen for hele Bevægelsen faar, eller idetmindste indtil fornylig har faaet, en efter Forholdene endog betydelig Statsunderstøttelse, ganske vist ikke ligefrem for den her berørte Virksomhed.

Denne fjendtlige Stemning har dog endnu, som det ogsaa vil være fremgaaet af det foregaaende, ikke nogen Rod i den bedre og besindigere Del af Befolkningen, og det er at haabe, at den ingensinde maa faa det. Sørgeligt vilde det være, om denne brave og elskværdige Befolkning, der ofte nok maa kæmpe med haarde Livsvilkaar, forledt til utidig Udæskning, skulde miste den betydelige Støtte og varme Sympathi fra det øvrige Danmark, som den for Tiden nyder, og som den virkelig fortjener.

Idet vi atter vende tilbage til det egentlige Æmne, skal bemærkes, at der til Opmaalingsarbejdets Udførelse sandsynligvis vil medgaa tre Somre. Selvfølgelig beror dette noget paa Væjrforholdene deroppe, men i første Linje dog paa den Styrke der kan anvendes. Da samtidig den nye Maaling af Sjælland fortsættes, kan nemlig kun en Del af den topografiske Afdelings hele Personale sendes til Færøerne, og en Styrke som den, der anvendtes sidste Sommer, maa vel nærmest betragtes som Maximum af, hvad der kan undværes henede.

Med Operationerne i Marken ere dog ingenlunde Arbejderne ved Kortet endte. De hjemkomne færdigmaalte Smaaestykker have en lang Vej at passere, inden de som færdige Kortblade kunne udgives. Alle herhenhørende Arbejder udføres fornemmelig i Vintermaanederne, men naar, som Tilfældet for Tiden er, Opmaalingen drives med fuld Kraft, og der netop samtidig er et andet stort Kortarbejde under Udførelse, kan Bearbejdelsen vanskelig helt holde Skridt med Maalingen, og der vil som Følge heraf nødvendigvis hengaa flere Aar, forinden det fuldstændige Kort over Færøerne kan foreligge.

Alene den bedst mulige Fremstillingsmaade af de saa ejendommelige Terrænformer vil kræve mange og grundige Overvejelser, naar Kortet skal kunne gjøre sin fulde Nytte, og hertil kommer endnu den særlige Vanskelighed med Navnene, der spille en ikke ringe Rolle for et Korts Brugbarhed.

Saa vidt vides, er Generalstabens den eneste Statsinstitution her i Landet, der foretager en rationel og kritisk Behandling af Stednavnene, medens alle andre vistnok optage dem, saaledes som de tilfældigvis forefindes, og det er selvfølgelig Hensigten ogsaa at udstrække denne Behandling til de færøiske Navne, hvorvel Vanskelighederne her ville blive ulige større.

Foruden det færøiske Navn have en stor Del af

de mere bekendte Lokalteter saasom de enkelte Øer, Byer, Fjorde, Søer osv. tillige et dansk eller idetmindste mere eller mindre fordansket Navn, som ogsaa benyttes af Færingerne, naar de tale dansk. Der fremstiller sig altsaa strax det Spørgsmaal, om man paa Kortet konsekvent skal anvende det ene eller det andet Sprog, anføre Navnene i begge Former, forsaavidt disse forekomme, eller endelig benytte en Blanding. Som Forholdene ere, kan der i Virkeligheden siges en Del for og imod enhver af disse Udveje, men hvilken man end bestemmer sig for, vil der dog paa dette Omraade være et betydeligt Arbejde at udføre.

De danske Navne ere saaledes langtfra udadledige; der forekommer blandt dem en Mængde mislykkede Oversættelser og daarlige Fordanskninger saasom Leinum Vand istedet for Sø, Gjøv (om en Fjældkløft, færøisk Gjógv), Kvalvig istedetfor Hvalvig (hv i færøisk udtales som kv), ja, selv saa slemme Bastarder som Suderø (dansk Sønderø, færøisk Suðuroyggj) o. s. v.

Hvad angaar de færøiske Former, da maa først bemærkes, at hvorvel færøisk er det af Færingerne indbyrdes udelukkende benyttede Talesprog, saa er det dog først fornylig, at man for Alvor har forsøgt deraf at danne et for samtlige Øer gjældende Skriftsprog, hvilket derfor endnu er i sin Vorden og ikke helt har antaget faste Former. Vel udgaar der, som tidligere omtalt, et Blad paa færøisk, men kun en ringe Del af Befolkningen er istand til at læse det, og endnu langt færre formaa at skrive Sproget.

Under Maalingen maa derfor alle Navne nedskrives efter Lyden, saaledes som Beboerne paa Stedet udtale dem, men blot paa denne Maade at faa dem i en saadan Form, at de senere kunne gjenkjendes og korrigeres, er ikke nogen hel let Opgave.

For ogsaa i denne Henseende at naa det bedst mulige Resultat blev ifjor ved Generalstabens afholdt et Kursus i færøisk under Ledelse af den unge Videnskabsmand, Færingen cand. mag. Jakobsen, der har helliget sig de nordiske Sprog.

I dette Kursus, hvis Formaal selvfølgelig ikke var egentlig at lære færøisk, hvortil der vilde kræves langt mere Tid, men kun det mere beskedne, nogenlunde at kunne opfatte Udtalen og forstaa Betydningen af Stednavnene, deltog alle de til Maalingen paa Færøerne bestemte Befalingsmænd. Det behøver næppe at anføres, at alle de færøiske Navne, der komme til Anvendelse paa Kortet, forinden ville blive underkastede en grundig Behandling af en med begge Sprog fuldt fortrolig Videnskabsmand. Trods de her antydede Vanskeligheder kan det dog ventes, at enkelte Prøver

af Kortblade i Originalmaalingens Maalestok ville blive saa betids færdige, at de til Sommer kunne fremstilles paa Udstillingen i Stockholm. Her vil rimeligvis ogsaa blive at se de Relieffremstillinger af enkelte

karakteristiske Partier, der paa Grundlag af Kortene for Tiden modelleres i Afdelingens Atelier, og som paa en overordentlig tydelig og naturtro Maade give en Forestilling om Karakteren af det færøiske Fjældland.

Fra „Ingolf-Expeditionen“.

Bemærkninger om Dybhavsfaunaen og dens Fordeling i de nordlige Have.

Efter et Foredrag holdt 5te Jan. 1897 i det kgl. danske geogr. Selskab af Dr. phil. **Hector F. E. Jungersen.**

Hele vor Kundskab til Havdybenes Dyreliv er egentlig først opnaaet i den sidste Halvdel af dette Aarhundrede. Det er ikke længere siden end 1844, at *Educ. Forbes* ifølge Undersøgelser, som han havde foretaget i det østlige Middelhav, mente at kunne fastslaa, at Dyrelivet blev mere og mere sparsomt, alt som man nærmede sig de 200 Favnes Dyb, og at ved c. 300 Favne holdt alt Dyreliv op — her var man altsaa naaet til Livets Nulpunkt, en Anskuelse, som vel ikke blev antagen af alle, men dog ubetinget af de fleste, og som paa det daværende Tidspunkt ogsaa syntes vel begrundet. Man troede nemlig, at Varmen mod Bunden maatte aftage saa stærkt, at den lave Temperatur ved Havbunden i større Dyb maatte hindre Liv, og at det uhyre Tryk vilde umuliggjøre dette; allerede i 300 Favnes Dyb er Trykket 56 Atmosfærer eller 840 π paa $\square$ “, i 2000 Favnes Dyb vilde et Menneske bære et Tryk som „af 20 Lokomotiver, hvert med et langt Godstog efter sig, ladet med Raajærn“ (*Wyllie Thomson*); man antog fremdeles, at Mangel paa Lys maatte umuliggjøre Dyreliv, vel ikke mindst fordi det faktisk udelukker Planteliv, idet de grønne Planter kun i Lyset kunne assimilere Kulsyre, d. v. s. bygge deres Legemer, og til syvende og sidst maatte Dyrelivet dog her som overalt være afhængigt af Plantelivet; men Tangarter, vides ikke at gaa dybere end c. 100 Favne.

De faa Iagttagelser, som talte imod *Forbes'* Anskuelse skød man — med nogen Ret forøvrigt — til Side som usikre. Saadanne Iagttagelser vare f. Ex. Sir *John Ross'* fra 1818, da han paa sin Expedition i Baffins Bay for at undersøge Muligheden af en N. V.-Passage i en Dybde af 800 Favne fik op med Lodlinen et pragtfuldt Medusahoved og med det Dynd, som Loddet bragte op, nogle Rørorme; men Lodning paa større Dyb var den Gang paa Grund af simple Apparater saa usikker, at man virkelig kunde tvivle om Paalideligheden af den angivne Dybde, og et

Medusahoved kunde mulig ogsaa komme paa Linen ovenfor Bunden, kunde altsaa høre hjemme i højere Niveau. Ved Indførelsen af Slippeloddet, opfundet af Amerikaneren *Brooke* 1854, blev Lodningen mere paalidelig, og de smaa Bundprøver, som dette nye Lod i de følgende Aar bragte op fra Dybder paa over 1000 Fvn. fra mange forskellige Egne af Havet, blev begjærlig søgte af Naturforskere og underkastede mikroskopisk Analyse; denne gav Skaller af talrige mikroskopiske Organismer (Foraminiferer, Radiolarier, Diatoméer); men om de tilhørende Væsoner havde levet paa selve Bunden, eller om de først vare komne dér som døde, efter at have levet i højere Vandlag, derom var man endnu c. 1860 slet ikke paa det rene. Imidlertid havde norske Naturforskere, særlig *M. Sars* og senere hans Søn, *Ossian S.*, vist, at der ved Norges Vestkyst var endogsaa et rigt Dyreliv paa 300 Favne! ja, endog dybere — allerede 1850 havde *M. Sars* udtalt sig meget bestemt imod de *Forbes'*ske Anskuelser — og Svenskerne havde begyndt Undersøgelser ved Spitsbergen, hvor og *Torell* fra store Dyb, endog fra 1400 Favne, havde bragt op baade Krebsdyr, Bløddyr, Pighude, Orme og flere andre lavere Dyr; men udenfor Skandinavien blev Opmærksomheden for, at Dyrelivet maatte gaa i det mindste meget dybt ned, først ret vakt ved Hjælp af de *elektriske Kabler*. Forud for Udlæggelsen af et Kabel maatte der nemlig gaa en omhyggelig Undersøgelse af Dybet og Bunden, og naar man skulde optage et brudt Kabel for at reparere det, maatte Dyb og Sted kjendes nøjagtig, da man ellers ikke vilde kunde finde Kablet. Et i 1857 udlagt Kabel mellem Sardinien og Algier blev optaget i 1860, og man fandt da fæstet paa Kablet en hel Dyreverden, hvoriblandt et Par Koraller, fastvoxede paa en Strækning, der aldeles sikkert havde ligget paa c. 1200 Favnes Dyb. Det vil nu føre for vidt nærmere at omtale, hvorledes sikre Vidnesbyrd